



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

18 Quaedam alia dubia, circa inquisitionem iudicis diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

suspectum contra producentem scripturam suspectam, contra testes falsum deponentes in iudicio, vel suspectos vel vacillantes.

Quartò, inquit iudex de iuribus principis, & de pecunia sisco applicanda. Sic de iuribus Ecclesie, & contra possessorem beneficij, vt exhibeat titulum beneficij, vt ostendat, quo titula possideat, sic de pijs causis, sic de causis miserabilium personarum, sic de bonis naufragium patientium, sic de iniurijs factis scholari, sic tempore famis, & communis necessitatis, contra habentes copiam annonæ.

Nonò, contra eos, qui frequentant tabernas, ludos lege prohibitos, arma deferentes, frequenter rixantes, meretoria verita transferentes, contra vagabundos, & otiosos deambulantes per plateas: hi sunt casus iure permisi, sed hodie ex vsu inquit iudex licet de quocunque crimine, & maleficio, quoniam inquisitio ex consuetudine facta, est remedium ordinatum procedendi in iudicio contra crimina, & malefactores, vt se pè dixi, dummodo procedat fama, vel clamor contra malefactorem.

Dubium tertium, quot, & quæ præcedere ex iure communi necessario debeant inquisitionem, vt valida in iure sit. Responderetur, Quandocunque inquisitio est specialis contra certam personam, debet præcedere fama publica à viris honestis, & non maleuolis, & non semel, sed sæpius; vt colligitur ex capite secundo. Qualiter, & quando, & cap. inquisitionis eum oporteat, De accusationibus. Vnde hodie fit pius inquisitio, & examinatio, siue informatio secreta, & factis informationibus, si iudici constet, quod V. g. Titius est diffamatus super tali crimine, iudex præcipit, vt citetur ad comparandum personaliter, quo comparente, debent illi tradi capitula super ijs, de quibus fieri debet inquisitio, *Glof. e. x. de accusationibus in 6.* quod ius innoxium est ipso iure naturali. Alioquin enim si absque infamia præcedente inquireretur contra certam personam, eo ipso infameretur. Item, quia alioquin iudices ex odio, vel inuidia, ira, vel vindicta contra aliquem procederent, & infamerent alioquin innocentes, & vexarent eos.

Sed notandum est, aliquando etiam ex iure communi, posse inquiri specialiter contra aliquem, absque præiua infamia.

Primò, vbi inquiritur ad impediendam electionem, ordinationem, vel confirmationem Prælati, vel cuiuscunque alterius ministri, aut officialis indigni, aut beneficiarii: sic inquit iudex ex officio de probitate vitæ, de idoneitate eligendi, instituendi, consumandi, ordinandi, & promovendi ad ordines, dignitates, beneficia, vel officia. Sic etiam, quando inquiritur ad impedimenta matrimoniij cognoscenda, ne illud videlicet contrahatur contra Canones, vel leges, sic etiam quando visitat Episcopus, per se vel alium Ecclesias, inquit de moribus, & vita, & officio clericorum.

Secundò, vbi inquisitio fit, præsentè pæte, & non opponente, quod non præcessit infamia, e. 2. De Accusationibus in 6.

Tertiò, vbi fit contra eum, qui crimen est confessus, De confessis, e. 1. in 6.

Quartò, quandocunque fit inquisitio ad denunciationem publici officialis, e. 1. De officio ordinarij, Silvester Inquisitio, 1. questio. 4.

Notandum est secundò, non esse opus, vt procedat infamia, quando inquisitio est generalis, quia in ea non procedunt contra certam personam, vt supra dixi, capite primo. Item, vt inquisitio sit in iure valida, requiritur, vt Iudex inquirens sit competens, cap. Ea, quæ de sententia, & re iudicata in 6.

Item, vt prius iudici constet crimen esse commissum, & debet in actis iudicis apparere, quod ei priusquam inquireret, constitit de crimine commissio, & de infamia inquisiti.

Item, vt is contra quem inquiritur, sit in iurisdictione iudicis; inquirentis, quantum ad eum articulum, de quo

inquiritur, cap. Si diligenti, de foro com. per. Item, vt ipsa inquisitio habeat formatam in iure requisitam, cap. Qualiter, & cap. Inquisitionis, & cap. Cum oporteat. Forma autem inquisitionis in iure requisita exigit quinque.

Primò, vt nominetur modus procedendi.

Secundò, persona inquirens eum officio significante iurisdictionem ad inquirendum.

Tertiò, persona contra quam inquiritur.

Quartò, delictum, de quo inquiritur.

Quintò, locus, & tempus, quibus patratum est delictum. Vnde forma inquisitionis sic habet: Hæc est inquisitio, quæ fit per Caium prætorem, vel præsidem provincie contra Titium, qui iniquè interfecit Seium in tali loco, & tali mense, die, & anno. In qua forma habentur illa quinque, quæ diximus.

Quædam alia dubia, circa Inquisitionem Iudicis diluuntur.

CAP. XVIII.

DVBIUM primum est, An satis sit vt indicia præcedant ad hoc, vt possit iudex per Inquisitionem procedere contra Titium, etiam si nulla infamia Titij præcedat? Nauarrus in *Manu. cap. 18. num. 38.* ait non sufficere & reprehendit Sotum, & Caietanum oppositum docentes. Et probat, ex cap. 2. Qualiter, & cap. 18. nu. 38. ait non sufficere, & reprehendit Sotum, & Caietanum oppositum docentes. Et probat ex cap. 2. Qualiter, & quando, & cap. 18. nu. 38. ait non sufficere, & reprehendit Sotum, & Caietanum oppositum docentes. Et probat ex cap. 2. Qualiter, & quando, & cap. inquisitionis, de Accusationibus, vbi appetit dicitur contra nul um posse inquiri, nisi præcedente diffamatione illius. Ergo indicia, nisi infamiam inducant, non sufficiunt: cum Nauarro sentit Cordubensis in *Summa, quæst. 64.* At verò Caietanus, 2. 2. *questio. 69. artic. 2.* & Sotus, lib. De ratione regendi, & de regendi secretum, membr. 2. *questio. sexta.* & lib. 3. De iustitia, *questio. 6. artic. 2.* docent indicia sufficere, ad inquirendum contra aliquem, & reuera ita etiam sentit Bartolus in l. Congruu. ff. De officio Præfidi, & Baldus in l. Iubemus, C. De probationibus. Immo hæc esse opinionem communem, ait Iulius Clarus, lib. 3. *Receptarum sententiarum, in Practica Criminali, qua. 20.*

Dicendum est, in hac re, indicia sufficere, ad hoc, vt iudex inquirat contra aliquem, assumendo informationes contra illum, & formando libellum: non tamen qualicumque indicia sufficiunt ad examinandum, interrogandum, torquendum, & puniendum malefactorem sed possunt indicia sufficere ad capiendum reum, ne fugiat, & interim ad informationes contra illum assumendas. Item possunt sufficere ad citandum reum absentem. Indicia ergo differunt à diffamatione, quod hæc sufficiens est ad examinandum, interrogandum, torquendum, & condemnandum reum: at verò indicia, nisi grauissima, & videntissima sint, de quibus infra dicemus, non sufficiunt ad supradicta; qualicumque tamen sint, quæ suspicionem probabilem generant contra reum, satis sunt ad inquirendum in eum, nimirum ad informationes assumendas, testes recipiendos, libellum formandum, eumque capiendum, ne asfugiat.

Dubium secundum, An si sint duo, tres, pluresve testes iurati, quod Titius crimen commiserit, ipsis videntibus, possit iudex inquirere contra; Titium nulla alia infamia præcedente? Caietanus 2. 2. *questio. 69. artic. 2.* ait non posse, & probat ex capite Inquisitionis, de Accusationibus, vbi id aperte dici videtur: at Iulius Clarus, libro citato, *questio. 21. num. 2.* & seqq. ait vnum testem, etiam alioquin inhabilem, & minus idoneum sufficere ad inquirendum contra aliquem.

Dicendum est, vel ex iure canonico non sufficere, vt in cap. In-

cap. Inquisitionis insinuari videtur; quamvis in iure civili, id non repugnet: vel quod ex iure communi, id non sufficiat, licet ex consuetudine sit contrarium inductum, vel quod duo, pluresve testes non sufficiant ad inquirendum, hoc est, ad examinandum, interrogandum, torquendum, & condemnandum eum; licet sufficiant ad inquirendum, id est, ad capiendum eum, & informationes contra eum assumendas, & libellum formandum. Et in *cap. Inquisitionis*, solum videtur dici, quando proceditur per inquisitionem, non sufficere testes, nisi diffamatio præcesserit ad puniendum eum: & hoc verum est. Sed est notandum, facile hanc item dirimi: nam quando duo pluresve testes iurati sunt contra Titium, iudex suo officio fructus potest facere, vt vnus eorum, querelam proponat contra Titium, & alij tanquam testes deponant contra eum: Vel potest facere, vt publicus officialis ad denuntianda crimina deputatus, denuntiet contra Titium, & tunc iudex ad denuntiationem eius vocabit, vt deponant contra Titium.

Dubium tertium, An iudex possit inquirere contra socios criminis, hoc est, An reum confessum suum crimen, possit interrogare de sociis? Respondetur ex communi sententia, regulariter ex iure communi non posse. *l. finali. C. De accusatione, c. Cum Monasterium, de confessis c. Venient, de testibus, c. nemini. 15. quest. 3.* at vero posse in certis casibus, hos autem omnes casus enumerat Glossa, *l. fin. C. De accusat.*

Primus est in latronibus, qui in viis publicis insidiantur, *l. Prouinciarum, C. De ferijs*, item in proditoribus. *l. fina. C. ad legem Iuliam maiestatis.*

Secundus est in falsâ moneta. *l. prima. C. De falsa moneta.*

Tertius in custode carceris corrupto. *ff. De custodia reorum, l. Diuus Adrianus.*

Quartus, habetur in *l. fin. ff. Ad exhibendum*, nempe in delictis seruorum.

Quintus, in *l. fin. C. De maleficijs*, in malefico. Addunt alij crimen læsæ maiestatis, vel hæresis, *uxta c. in fidei fauorem, de hæres. in 6.* adiciunt alij quodeunque crimen, quod est directo, per se contra communitatem, vel quando crimen in futurum imminet, & pendet contra aliquem innocentem, vt est crimen in assassinis, strigibus, falsinatoribus. Bartolus in *l. Repet. ff. De questionibus, §. 1.* distinguit: Aut agit inquit, de delictis, que non committuntur in offensam, vel odium alicuius, sed in commodum ipsius delinquentis, vt falsare monetam, furari; & tunc potest reus de socijs interrogari: aut agitur de delictis, que principaliter sunt in odium, vel offensam alterius, vt homicidium, adulterium: & tunc non potest reus contra se confessus de socijs interrogari. Hanc Bartoli sententiam dicit esse communem Iul. Clarus *lib. citato, quest. 27. num. 4.* Salicetus vero in *l. fin. C. De accusatoribus* distinguit aliter: Aut sunt crimina, que regulariter committi non solent sine socijs, & tunc potest inquiri reus de socijs: aut sunt crimina, que committi regulariter solent sine socijs, & tunc non potest interrogari de socijs.

Alij vero, quos citat Iul. Clarus, loco citato, aiunt, licet ex iure communi non possit reus interrogari de socijs, consuetudine tamen est inductum, vt possit interrogari in omni crimine, Sotus, *lib. 3. de iust. quest. 5. artic. 2.* ait tunc posse eum interrogari de socijs, quando ipse reus tenetur alioquin accusare, nimirum, ad obuiandum futura mala in damnum reipublicæ, vel perniciem tertie personæ, non autem ad puniendum præteritum; hæc ille, lege Nauarum in *Manuali c. 18. num. 18. c. sequentibus*. Verum quidquid sit de iure, omnes conveniunt in hoc, esse vnum casum, in quo semper reus interrogatur, & torquetur super mandante, quando scilicet constat reum commisisse crimen ex mandato alterius, nimirum, quia est seruus, simul, vel subditus, & quando apparet, quod ille delictum commisit, non sua causa, quia nihil ad eum pertinebat, sed ad alterius instantiam. Item, quando crimen est tale, vt non nisi eum

alio consorte committatur sodomia, adulterium, tunc iure confessus, vel conuictus reus interrogatur de consorte. Item conveniunt omnes posse eum interrogari de socijs in criminibus, que directo per se sunt contra Communitatem, vel Principem, vt in crimine læsæ maiestatis, hæresis, in prodicione patriæ, vel Principis, latronibus, assassinis, coniuratis contra patriam, fraudatoribus salis, olei, vini, vel frumenti, vel monetæ, & alius huiusmodi, & in alijs, que supra ex Glossa numeravimus, que solent dici crimina accepta, imò ex consuetudine in alijs, que sine socijs perpetrari non solent.

Dubium quartum, An iudex per inquisitionem procedens, possit reum delictum confessum, vel conuictum de eo, interrogare de alijs criminibus, de quibus contra eum non sunt iudicia aut infamia? Caietanus, *2. quest. 69. artic. 2.* ait non posse: & probat ex *cap. Inquisitionis, De Accusat.* sic etiam Sotus *lib. 3. de iust. quest. 6. artic. 2.* Valdaus, vt cum citat Siluester *Inquisitio, qua. 3. vers. 4.* ait posse, quia eo ipso, quod reus confessus est crimini, vel conuictus est de eo, videtur infamatus. Sed certè hæc ratio, vt aiunt rectè Caietanus & Sotus, nihil conuincit, quia non sequitur, vt sit infamatus de alijs criminibus alterius generis. Iul. Clarus *libro citato, quest. 64. num. 30.* ait ex iure communi non posse. *l. ff. De Questionibus*, sed ex consuetudine contrarium seruari, nimirum, vt interrogetur reus confessus de alijs delictis similibus, præsertim cum talia sunt, vt frequenter committi soleant, vt sunt furtum, blasphemia, peritium. Imò ait, alicubi esse consuetudine receptam, vt interrogetur etiam de delictis non similibus. Sed hoc vltimo puro esse verum in assassinis, latronibus, & ijs, qui sunt publice proscripti. Certum est posse interrogari reum de criminibus, que connexionem habent cum delicto, quod confessus est, vel de quo est conuictus, quia eo ipso sunt iudicia sufficientia, & infamia contra ea crimina connexa, vt conuictus reus de adulterio, si adulteræ maritus esset in lecto suo necatus, interrogari iure posset, an eum occidisset: item conuictus de homicidio quis, si eadaver nudum, & spoliatum esset, interrogari posset, an ipse spoliasset eum hominem.

Dubium quintum, An dictum socij criminis sit sufficiens indicium ad inquirendum contra socium? Decius in *Consilio 180.* ait non esse: & probat, quia socius criminis non est fide dignus. Sed Iul. Clarus *libro citato, questione vigesima prima, num. 3. c. seqq.* ait sufficere ad inquirendum, hoc est ad assumendas informationes contra socium nominatum, & hoc siue talis socium suum nominauerit ad interrogationem iudicis ipsum in genere interrogantis, an in malicio committendo aliquis alius interuenit, siue etiam illum sponte sua nominauerit, dum contra se examinaretur, puta postquam confessus est Caius se Titium occidisse, iudex iubet illum narrare, quomodo occidit: & ipse responderet, quod tali die ipse, & Seius Titium occiderint, tali modo, tunc inquit, potest iudex inquirere contra Seium, non quidem ad examinandum, interrogandum, torquendum, vel condemnandum Seium, vt etiam ex Bartol. & Bal. docet Siluester *inducium, qua. 3. c. Angel. confessio delicti, num. 3.* sed ad informationes contra eum assumendas. Nam ad sic inquirendum contra reum faus est qualecunque indicium, vt rectè ait Iul. Clarus: sed dictum socij criminis qualecunque, est indicium contra socium, ergo sufficit, &c.

Dubium sextum, Quid sit inquirere contra aliquem? Respondetur, licet multi putent, inquirere contra reum esse, quando iudex transmittit ad eum inquisitionem, ita vt huiusmodi transmissio secundum eos sit.

Primus actus, quo iudex per inquisitionem procedit contra reum, Sed docet rectè Iul. Clarus loco citato, *quest. 3. nu. 2.* primum actum, quo iudex per inquisitionem procedit, esse recipere testes seu informationes, contra reum; charta verò inquisitionis, siue libellus criminalis, qui contra reum formatur, atque ei intimatur, ad statuto die comparandum in iudicio, est actus communis vtrique modo

modo procedendi, & ideo indifferenter transmittitur ad reum absentem, tam quāsi procedatur per accusationem, siue querelam patris, quam eum procedatur per inquisitionem ex officio iudicis. Transmittere verò chartam inquisitionis, siue libellum criminalem, ad reum, potius est, ipsam citare ad comparandum in iudicio: id quod etiam facit iudex cum per accusationem procedit.

Dubium septimum. An modus procedendi per inquisitionem sit remedium iudicis extraordinarium, an verò ordinarium? Respondet Iulius Clarus loco citato, *quæst. 3. nu. 3.* ex Innoc. communiter recepto in cap. *Cum oporteat De Accusationibus*, secundum ius commune civile, modus procedendi per accusationem est remedium ordinarium: modus verò procedendi per inquisitionem, est extraordinarium. Unde ex iure civili communis iudex non potest regulariter inquirere nisi in certis casibus, ut ait *Glossa in l. ex lege Julia. §. Si publico. ff. Ad legem Iuliam de adulteriis, & stupris*: & quamvis multi opinentur, ut ait *ibidem Iul. Clarus*, secundum ius canonicum esse remedium ordinarium, quia secundum eos ex iure canonico in omnibus criminibus indifferenter iudex potest ex officio inquirere ad publicam utilitatem: nihilominus tamen magis est recepta sententia, inquisitionem tam ex iure canonico, quam ex civili, esse remedium extraordinarium: at verò ex consuetudine introductum est, ut inquisitio sit etiam remedium ordinarium, sicut accusatio, quia ex consuetudine factum est, ut in quocunque crimine permissum sit iudici procedere ex officio per inquisitionem, & hanc esse communem sententiam docet *Iul. Clarus: loco citato, quæst. 3. nu. 4.*

Dubium octavum, An inquisitio cesset, superueniente accusatore? quod est querere, an si pars velit accusare, vel querelam proponere contra reum, & iudex ceperit contra eum inquirere, præsertim debeat pars volens accusare iudici per inquisitionem procedenti? Respondet *Iul. Clarus loco proxime citato*, ex *Saliceto* communiter recepto in *l. ea quidem. C. de accusationibus*, quod vel accusator superuenit ante receptas probationes aut post.

Primo casu, aut potest imputari negligentia accusatori, & tunc non cessat inquisitio, sed accusator repellitur: aut non potest imputari: & tunc si persequitur suam, vel suorum iniuriam, auditur, & cessat inquisitio; nisi esset suspensus de collusionem: si verò neque suam, neque suorum iniuriam persequatur, tunc non auditur.

Secundo autem casu, quando scilicet accusator superuenit post receptas probationes, tunc aut delictum est probatum, & repellitur accusator: aut non est probatum, & tunc admittitur.

Hæc communis opinio cum *Saliceto*. Sed ut recte ait *Iul. Clarus*, quidquid sit de iure communi, ex consuetudine est receptum, ut accusatio non faciat cessare inquisitionem, sed uterque modus procedendi simul concurrere potest siue in principio, siue in medio, siue in fine totius iudicij criminalis; & ideo etiam si iudex procedat ex officio per inquisitionem in aliquo crimine, quandoconque superuenit, qui accuset, vel querelam proponat, semper admittitur: & è contrario si ab initio quis accuset, vel querelam proponat, non propterea cessat iudex ex officio accipere informationes, & examinare testes etiam non productos nec subministratos ab accusatore. Et ratio huius est: quia consuetudine est introductum, ut modus procedendi per inquisitionem, sit remedium tam ordinarium, quam est remedium accusationis. Item ex consuetudine in quocunque crimine regulariter, & ordinariè fiscus efficitur accusator: nam ex consuetudine, ob publicam utilitatem fiscus deputat advocatos, syndicos, fiscales, qui assumunt partes accusatoris, ita ut possint quodcumque crimen sibi notum, per denuntiationem ad iudicem deferre, etiam si nullus sit accusator: & per eorum denuntiationem iudex ex officio inquit contra nominatos ab ipsis: immò, ut ait *Iul. Clarus*, in Regno Neapolitano nullus ex more

admittitur ad accusandum, nisi quando suam, vel suorum iniuriam persequitur. Et in Francia, ait, per leges regias esse prohibitam accusationem, etiam si quis velit suam, aut suorum iniuriam persequi, quantum scilicet ad vindictam publicam; sed permittitur dumtaxat accusatio, quando quis persequitur id, quod sua interest civiliter, & sic in omnibus criminibus proceditur solum per inquisitionem.

De modo procedendi per accusationem, & de ipsa accusatione, & accusatore.

CAP. XIX.

DVIVIM, quid sit accusatio? Respondetur ex communi sententia omnium, esse delationem criminis in libello accusatorio ad publicam vindictam, legitima interveniente subscriptione, sic omnes communiter definiunt, teste *Iulio Claro, loco citato, quæstion. 12. nu. 1.*

Libellus autem accusatorius est brevis scriptura intentionem accusatoris, vel actoris contra reum clare depromens, quia est charta quedam continens petitionem, causam, & actionem accusatoris. Quod si obiciatur, Aliquando accusator solum intendit persequi id, quod sua interest, iudex per accusationem procedit, ut parti offensæ restituatur damnum, & competens satisfactio ob iniuriam illam ipsi, ergo non semper accusatio est ob publicam vindictam criminis; Respondetur: in prædicta definitione communiter recepta, accusatio accipitur proprie, & strictè, prout accusator distinguitur ab actore: nam actor proprie dicitur, qui in iudicio persequitur suum ius ob privatum suum bonum, nimirum, ut ei satisfactio fiat de damno, vel iniuria ei privatim illata: accusator verò dicitur, qui in iudicium crimen deferit ob publicam punitionem, & vindictam criminis non directo ob bonum suum privatum.

Si secundo obiciatur, etiam in denuntiationem, quæ, ut infra dicemus, distinguitur ab accusatione, intenditur aliquando publica vindicta criminis: nam interdum denuntiatio fit, ut prælati, vel publici officialis ab officio, vel dignitate remoueat ob indignitatem, vel delictum ipsius; Respondetur, distingui accusationem à denuntiatione, quod illa semper est ob publicam vindictam criminis; hæc verò non semper, sed aliquando. Quod si dicas, per quam igitur particulam definitionis distinguitur denuntiatio ab accusatione? Respondetur per illam (in libello accusatorio); & per illam (legitima interveniente subscriptione); nam accusator ex iure communi tenetur iudici offerre libellum accusatorium contra reum, in quo se subscribit; at denuntiator ad id non tenetur ex iure communi, ut infra patebit.

Si tertio obiciatur, etiam, quando proceditur per querelam ab aliquo propositam, intenditur publica vindicta criminis, & tamen querela distinguitur ab accusatione; Respondetur, ex consuetudine querelam succellisse accusationi: nam accusatio, prout habet iuris communis solennitates, desit esse in vfu, & loco illius introducta est querela verbalis. Nihilominus tamen querela distinguitur ab accusatione, quod hæc semper est ob publicam vindictam criminis, illa non semper, sed aliquando ob privatum bonum partis offensæ. Item accusatio fit in libello accusatorio oblato, & subscriptione accusatoris: sed querela fit tantum nudis verbis, & iudex postea ex officio suo procedit ad accipiendos testes, & informationes contra reum.

Accusatio, per definitionem prædictam, rectè distinguitur ab aliis modis, quibus iudex solet procedere: dicitur (delatio criminis) in quo convenit cum denuntiatione, & querela: sed differt ab inquisitione, quia per inquisitionem procedit iudex abique vlla delatione criminis sibi facta,